

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻԶՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

Ա Վ Ա Ր Տ Ա Կ Ա Ն Հ Ե Տ Ա Զ Ո Տ Ա Կ Ա Ն

Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ն Ք

Հետազոտության թեման՝ Բնագիտությունը որպես մարդկության գլխավոր
հիմնախնդիր, կրթությունը և դաստիարակությունը դպրոցում

Առարկան՝ դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Սուսաննա Առաքելյան

Ուսումնական հաստատություն՝ <<Ալավերդու թիվ 12 հիմնական դպրոց>> ՊՈԱԿ

Երևան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
Թե՛մա՝ Բնապահպանությունը որպես մարդկության գլխավոր հիմնախնդիր, կրթությունը և դաստիարակությունը դպրոցում.....	4
Եզրակացություն.....	20
Գրականության ցանկ.....	21

Ներածություն

Մեր մոլորակը անընդհատ բախվում է տարբեր տեսակի բնապահպանական խնդիրների. Դրանց մեծ մասը գալիս է բնական ռեսուրսների գերշահագործումից այնպիսի արագացված տեմպերով, որ այն չի կարող վերականգնվել նույն արագությամբ: Այս ամենը ենթադրում է շրջակա միջավայրի դեգրադացիա՝ մարդկանց կողմից չարաշահումների հետևանքով: Մարդկային սպառումը հիմնված է մեր ռեզերվներով կարողություններից դուրս ապրանքների ձեռքբերման վրա: Բնապահպանական արդի խնդիրներ են՝ կլիմայի փոփոխությունը և օդի աղտոտվածությունը, թրվային անձրև և անտառահատումներ, հողի դեգրադացիա և աղտոտում:

Բնապահպանական խնդիրները ֆաղաֆային միջավայրում՝ թափոնների կառավարում և վերամշակման բացակայությունը, պլաստմասսա և էկոլոգիական հետքի օգտագործում:

Բնապահպանական խնդիրները կենսաբանական մակարդակում: Գերբնակեցվածությունը և իմպլանտացված սպառողների ապրելակերպը հանգեցնում են թափոնների արտադրության աճի և, հետևաբար, սպառման սպառնացող բնական ռեսուրսների շահագործման ավելացմանը: Որպեսզի դա տեղի չունենա, անհրաժեշտ է կրթել և ընդգծել շրջանաձև սնուցումը այնպիսի գործողությունների միջոցով, ինչպիսիք են կրճատումը, վերամշակումը կամ վերաօգտագործումը:

Էկոլոգիական դաստիարակությունը և կրթությունը, գիտելիքների ստացումը, բնապահպանական մտածելակերպի, աշխարհայացքի ձևավորումը սկսվում է դպրոցից:

Աշխատանքի արդիականությունը պայմանավորված է նրանով, որ կրտսեր դպրոցական տարիքը համարվում է անձի կայացման կարևորագույն փուլերից մեկը, որի ընթացքում տեղի է ունենում անհոգ մանկությունից անցում այնպիսի մի շրջանի, երբ անհրաժեշտություն է ծագում նոր դերեր կրել, պատասխանատու լինել, տարբեր պահանջներ իրականացնել:

Աշխատանքի հիմնական նպատակն է՝ սովորողը պետք է իմանա բնական պաշարների, դրանց անխնա օգտագործման վնասի մասին: Գաղափար ունենա բնական միջավայրի աղտոտման աղբյուրների, ֆիզիկական արտադրությունների վնասակար ազդեցությունների մասին:

Բնապահպանությունը որպես մարդկության գլխավոր հիմնախնդիր

Մեր մոլորակը անընդհատ բախվում է տարբեր տեսակի բնապահպանական խնդիրներ. Դրանց մեծ մասը գալիս է բնական ռեսուրսների գերշահագործումից այնպիսի արագացված տեմպերով, որ այն չի

կարող վերականգնվել նույն արագությամբ: Այս ամենը ենթադրում է շրջակա միջավայրի դեգրադացիա՝ մարդկանց կողմից չարաշահումների հետևանքով: Մարդկային սպառումը հիմնված է մեր ուզեցողությունների կարողություններից դուրս ապրանքների ձեռքբերման վրա:

- 1 Բնապահպանական խնդիրներ
 - 1.1 Կլիմայի փոփոխություն և օդի աղտոտվածություն
 - 1.2 Թթվային անձրև և անտառահատումներ
 - 1.3 Հողի դեգրադացիա և աղտոտում
- 2 Բնապահպանական խնդիրները ֆադաֆային միջավայրում
 - 2.1 Թափոնների կառավարում և վերամշակման բացակայություն
 - 2.2 Պլաստմասսա և էկոլոգիական հետքի օգտագործում
- 3 Բնապահպանական խնդիրները կենսաբանական մակարդակում

Կլիմայի փոփոխություն և օդի աղտոտվածություն

Երկիրը կանգնած է կլիմայի փոփոխության հետ, քանի որ ջերմաստիճանը գնալով բարձրանում է, և դա արագանում է մարդկային գործունեության շնորհիվ, այսինքն՝ մենք մղել ենք մարդկանց և ավելացրել ջերմոցային գազերի արտանետումները:

Դրան դիմակայելը պահանջում է գլոբալ պարտավորություն, որում բոլոր երկրները պետք է նվազեցնեն ջերմոցային գազերի արտանետումները մթնոլորտ: Դրա համար անհրաժեշտ է խաղաղորոյժ կատարել վերականգնվող էներգիայի, հասարակական տրանսպորտի և մաքուր էներգիա օգտագործող մեքենաների վրա և ընդունել օրենքներ, որոնք կարգավորում են արդյունաբերության արտանետումները:

Օդի աղտոտվածությունը, այսինքն՝ օդում աղտոտող նյութերի առկայությունը, ունի ինչպես բնական, այնպես էլ տեխնոլոգիական պատճառներ: Օդի աղտոտվածությունն առաջացնող ամենամեծ գործոններն են հանքարդյունաբերություն՝ ֆիլիպսի արտադրանքի և դրա զարգացման համար անհրաժեշտ ծանր տեխնիկայի օգտագործման, անտառահատումների, ավելացել է փոխադրումները՝ կապված հանածո վառելիքի այրման, հրդեհների և գյուղատնտեսության մեջ թունաֆիլիկատների օգտագործման հետ:

Այն նվազեցնելու համար կարող են ձեռնարկվել այնպիսի միջոցներ, ինչպիսիք են հասարակական տրանսպորտի խթանումը, հանածո վառելիքի պատասխանատու սպառումը, ավելի շատ կանաչ տարածքների կառուցումը կամ սպառման կրճատումը՝ թափոնների առաջացումը նվազեցնելու համար:

Թթվային անձրև և անտառահատումներ

Թրվային անձրևը տեղումներ է, որը բաղկացած է ջրից և թունավոր թափոններից, հատկապես սրանսպորտային միջոցներից, արդյունաբերությունից կամ այլ տեսակի մեքենաներից ստացված թրվից: Որպեսզի դա տեղի չունենա, անհրաժեշտ է վերահսկել աղտոտող արտանետումները, փակել չհամապատասխանող արդյունաբերությունները և նվազեցնել վտուլիֆներում ծծմբի պարունակությունը կամ խթանել և ներդրումներ կատարել վերականգնվող էներգիայի մեջ:

FAO-ն (ՄԱԿ-ի պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպությունը) որոշում է, թե Հարավային Ամերիկայի և Աֆրիկայի որ երկրները նրանք ամենաշատն են սուժում անտառահատումից՝ անկայուն գյուղատնտեսության և փայտի գերահագործման պատճառով: Չնայած անտառային հրդեհների համանմանությունը համեմատաբար ցածր է, դրանք նաև պատճառ են հանդիսանում աշխարհի տարբեր մասերում ամեն տարի հազարավոր ծառերի կորստի:

Հողի դեգրադացիա և աղտոտում

Երբ հողը ֆայթայվում է, այն կորցնում է իր ֆիզիկական և քիմիական հատկությունները, ուստի այն այլևս չի կարող մատուցել այնպիսի ծառայություններ, ինչպիսիք են գյուղատնտեսությունը կամ էկոհամակարգային ծառայությունները: Հողի ֆայթայման պատճառները պայմանավորված են տարբեր գործոններով: Ինտենսիվ անտառահատումներ, էֆստենսիվ գյուղատնտեսություն, գերաբաժեցում, անտառային հրդեհներ, ջրային ռեսուրսների կառուցում կամ գերահագործում:

Այս խնդրից խուսափելու կամ նվազագույնի հասցնելու լուծումը հողօգտագործումը կարգավորող բնապահպանական ֆազաֆականության իրականացումն է: Գյուղատնտեսական վնասակար տեխնոլոգիաների օգտագործումը (թունաֆիմիկատների, թունաֆիմիկատների և պարարտանյութերի կամ կոյուղաջրերի կամ աղտոտող գետերի օգտագործումը), ֆազաֆային աղբի ոչ պատշաճ հեռացումը, ենթակառուցվածքների շինարարությունը, հանֆարդյունաբերությունը, արդյունաբերությունը, անասունները և կոյուղաջրերը ամենատարածված պատճառներն են: Հողի ընդհանուր աղտոտումը:

Գյուղատնտեսական վնասակար տեխնոլոգիաների օգտագործումը (թունաֆիմիկատների, թունաֆիմիկատների և պարարտանյութերի կամ կոյուղաջրերի կամ աղտոտված գետերի օգտագործումը), ֆազաֆային թափոնների ոչ պատշաճ հեռացումը, ենթակառուցվածքների կառուցումը, հանֆարդյունաբերությունը, արդյունաբերությունը, անասունները և կոյուղաջրերը հողի աղտոտման ամենատարածված տեսակներն են:

Այս աղտոտումը կարող է կրճատվել այնպիսի լուծումների միջոցով, ինչպիսիք են լավ ֆազաֆաշինական պլանավորում, վերամշակում և թափոններ շրջակա միջավայր չթափելը, ապօրինի

սանիտարական աղբավայրերի արգելումը և հանգստանոցների և արհեստագործական թափոնների կառավարման ստանդարտացումը:

Բնապահպանական խնդիրները ֆադաֆային միջավայրում

Թափոնների կառավարում և վերամշակման բացակայություն

Գերբնակեցվածությունը և ինպլանտացված սպառողների ապրելակերպը հանգեցնում են թափոնների արտադրության աճի և, հետևաբար, սպառման սպառնացող բնական ռեսուրսների շահագործման ավելացմանը: Որպեսզի դա տեղի չունենա, անհրաժեշտ է կրթել և ընդգծել շրջանաձև տնտեսությունը այնպիսի գործողությունների միջոցով, ինչպիսիք են կրճատումը, վերամշակումը կամ վերօգտագործումը:

Թեև շատ երկրներում, հատկապես զարգացած երկրներում, եթե թափոնների կառավարում է իրականացվում եւ կան դրա վերացման սուբյեկտներ: Կան նաև շատ երկրներ, որոնք չեն վերամշակում: Բացի նոր բնական պաշարների արդյունահանման ավելացումից, վերամշակման բացակայությունը հանգեցնում է աղբավայրերում մեծ ֆանակությամբ թափոնների կուտակմանը: Ինչ վերաբերում է վերամշակման բացակայությանը, կարևոր է բարձրացնել իրազեկվածությունը և կրթել հանրությանը, սակայն կառավարությունը պետք է նաև պարտավորվի, որպեսզի ապահովվի թափոնների լավ կառավարում:

Պլաստմասսա և էկոլոգիական հետքի օգտագործում

Նրանք մեզ համար ստեղծել են մեկնագանյա օգտագործման մշակույթ և ապահովում են մեզ ավելի հարմարավետ ապրելակերպ, որը հատկապես աջակցում է ընկնում պլաստիկ արտադրանքներում: Օվկիանոսն ամենաշատն է տուժում պլաստիկ արտադրությունից, քանի որ այդ թափոնները ի վերջո կհասնեն օվկիանոս՝ ազդելով ծովային տեսակների, իսկ ավելի ուշ՝ ցամաքային տեսակների, այդ թվում՝ մեզ վրա: Լուծումը պետք է լինի պլաստմասսայի օգտագործումը նվազեցնելը և էկոլոգիապես ավելի մաքուր փաթեթավորման այլ տեսակներ գտնելը:

Էկոլոգիական հետքը բնապահպանական ցուցիչ է, որը վերաբերում է մարդու ազդեցությանը շրջակա միջավայրի վրա՝ ցույց տալով, թե որքան արտադրական տարածք է անհրաժեշտ՝ օգտագործվող ռեսուրսներն արտադրելու և առաջացած թափոնները ստանալու համար: Անպատասխանատու սպառումը և գլոբալացումը նշանակում են, որ համաշխարհային և անհատական էկոլոգիական հետքը մեծանում է:

Բնապահպանական խնդիրները կենսաբանական մակարդակում

Էկոհամակարգը վատթարացել է իր կրած վերափոխումների պատճառով՝ լինի դա գյուղատնտեսության, անասնաբուծության, ֆաղաֆային կենտրոնների ընդլայնման, արդյունաբերական ինպլանտացիայի, բնական միջավայրի գերեհագործման կամ այնպիսի գործողությունների, ինչպիսիք են ոչ բնիկ տեսակների ներմուծումը, անօրինական որսը: Ադոտովածությունը և մարդու այլ գործունեությունը բնապահպանական հիմնական խնդիրներն են կենսաբազմազանության կորստին: Լուծում գտնելու համար, մարդկանց բնական միջավայրի նկատմամբ հարգանք կրթելուց բացի, բնական սարածֆը պետք է պաշտպանված լինի նաև օրենքով:

Այսօր մարդկության ամենամեծ տնտեսական սպառնալիքը բնությունն արժևորելու մեր անկարողությունն է:

Աճխարհը դարձել է մարդածին: Այսօր մենք ապրում ենք «փոփր տիեզերքի մեծ մոլորակում», որտեղ տնտեսությունը բացառիկ ճեռն է գործադրում Երկիր մոլորակի վրա. չկա ազատ ոչ մի բնական ռեսուրս: Ամենը՝ ներառյալ կենսաբազմազանությունը, ֆաղցրահամ ջրերը, մթնոլորտը, օվկիանոսները, անտառները, սառցե ժայռերը և այլն, անմիջական դեր ունեն Երկիր մոլորակի և, հետևաբար, համաճխարհային տնտեսության կայուն զարգացման գործում: Մտահոգությունն այն է, որ ներկայիս տնտեսական համակարգը մշակվել է Ա. Սմիթից մինչև Ջ. Քեյնսի ժամանակաշրջանում, երբ մենք «փոփր մոլորակ էինք, մեծ տիեզերքի մեջ», երբ համաճխարհային տնտեսության՝ մոլորակի վրա ազդելու գաղափարը ծիծաղելի էր: Այն ժամանակ կարող էինք ադոտտել մթնոլորտը, դատարկել օվկիանոսները և այլն, պատկերացում չունենալով, որ Երկիր մոլորակը դրան ի պատասխան կարող է չափազանց դաժան գտնվել:

Բայց այսօր ամեն բան այլ է: Մարդկանց կողմից բնության անխնա և անխիղճ օգտագործման առաջին պատասխան ազդակները նկատվել են դեռևս 1980-ական թթ.-ին (օգունի շերտի բարակում, ջերմային ալիքների տեղաշարժ, փոթորիկների ակտիվացում, սառույցների հալման արագացում, ֆաղցրահամ ջրերի պակաս և այլն): Ներկայումս տնտեսական աճն ուղեկցվում է սահմանափակ բնական ռեսուրսների անխնա օգտագործմամբ, և որպես արդյունք՝ բնական աղետի ռիսկի աճով: Տնտեսագետներն իրականում ի վիճակի չեն ճիշտ գնահատել բնությանը հասցված վնասները: Ուստի բնությունը արժևորելու համար մենք պետք է փոփր-ինչ հեռանանք տնտեսագիտությունից:

Շատ հին հավատք կա, որ շրջակա միջավայրի պահպանության հիմնախնդիրները հնարավոր է լուծել նախապես անհրաժեշտ տնտեսական միջոցներ կուտակելուց հետո միայն: Այսինքն՝ բավարար ֆինանսական միջոցների առկայության դեպքում միայն մենք կարող ենք մեզ թույլ տալ փրկել բնությունը: Այսպիսի մտածելակերպը երբեք ճիշտ չի եղել և այն պետք է ընդմիջտ մերժվի, եթե մեզ լրջորեն հետաքրքրում է Երկիր մոլորակի վրա բարգավաճող մարդկություն ունենալու նախապայմանով տնտեսական զարգացումը: Ծժմարտությունն այն է, որ հասարակությունը շնորհակալ պետք է լինի բնությանը, որ դեռևս չկան շատ վտանգավոր կլիմայական փոփոխություններ: Ընդ որում՝ աղբառ

երկրներում ապրող հասարակությունը պատասխանատվություն է կրում ավելի քան արտանետումների համար: Սակայն ինչպես հայտնի է, տնտեսական աճից ամենափխչն օգտվում են աղքատ երկրները: Անարդարությունը սրվում է, երբ հարստության կուտակման գործընթացը տեղի է ունենում հարուստ երկրների կողմից բնությունից անխնա «սուբսիդավորման» շնորհիվ, իսկ այդպիսի «սուբսիդիաների» համար վնասում են ուրիշները՝ հատկապես ամենաաղքատ երկրները:

Ձեռնարկատիրական գործունեության խթանման և արտադրողականության աճի համար ազատ շուկայական տնտեսությունը պետք է գործի կայուն տնտեսական համակարգում: Բայց գլոբալ ռիսկերը չափազանց բարձր են, այդ կայունությունն ապահովելու համար: Ավելին՝ համաշխարհային կայուն զարգացմանն անցնելու առավելությունները շատ հաճախ անտեսվում են գրեթե բոլոր պետությունների կողմից: Բայց հաջողության հասնելու համար պետք է սահմանել տնտեսության զարգացման որոշակի սահմանափակումներ. համաշխարհային տնտեսության կայուն զարգացումը դիտարկելով սոցիալ-տնտեսական և շրջակա միջավայրի պահպանության հիմնախնդիրների լուծման համատեղման: Սա տնտեսական աճը խոչընդոտող պայման չէ, այլ ավելի նորարարական, «առողջ», բարգավաճող տնտեսություն ունենալու նախապայման: Անկայուն կլիմայական պայմանները, եղանակային էֆսոբենալ դրսևորումները, ապագայում ջրի սակավության հիմնախնդիրները Համաշխարհային տնտեսական ֆորումի կողմից դիտարկվում են բիզնեսի համար առաջնային ռիսկերի ցանկում: Հետևաբար՝ և՛ կառավարության, և՛ բիզնեսի առջև դժվարին խնդիր է դրվում տնտեսական աճը հավասարակշռել էկոլոգիական կայուն զարգացման հետ: Յուրաքանչյուրը պետք է գիտակցի, որ հնարավոր չէ մարդկության համար կառուցել կայուն, բարգավաճող և արդար ապագա ֆանդված և ավերված մոլորակի վրա, հատկապես երբ կանխատեսվում է, որ առաջիկա երեք տասնամյակների ընթացքում երկրի բնակչությունը հասնելու է 10 միլիարդի:

Տնտեսական առումով ՀՀ-ի բնաշխարհը և բնական պաշարները՝ ընդերքը, հողը, ջուրը, օդը, բուսական, կենդանական և այլն, նրա ժողովրդի հարստությունն ու սեփականությունն են, ընդ որում՝ ոչ միայն ներկայիս ՀՀ քաղաքացիների, այլև նրանց սերունդների, որոնք հնարավոր է՝ նոր մոտեցումներ որդեգրեն իրենց սեփականությունը սնօրինելու հարցում: Ուստի բնությանը և բնական պաշարներին վերաբերող յուրաքանչյուր հարցում անհրաժեշտ է էլնել այն կանխավարկածից, որ «շրջակա միջավայրը մենք ոչ թե նվեր ենք ստացել մեր ծնողներից, այլ պարտքով վերցրել ենք մեր գավակներից»: Ուստի բնական պաշարների օգտագործման հարցում հարկավոր է առաջնորդվել գալիք սերունդներին պատկանող սեփականությունը չյուրացնելու, այն օգտագործումից նրանց համար ապագայի լավ պայմաններ ստեղծելու սկզբունքներով:

Գլոբալ բնապահպանական խնդիրներ.

- կլիմայի գլոբալ տաքացում (ջերմոցային էֆեկտ);
- օզոնի շերտի քայքայում;

- օդի աղտոտվածություն (ներառյալ բթվային տեղումների խնդիրը); - համաժխարհային օվկիանոսի աղտոտումը.

- կենսաբազմազանության նվազեցում (ներառյալ անտառների ոչնչացումը):

Բարձր բժշկական ռիսկի խնդիրներ.

- թունավոր նյութերով օդի աղտոտում.

- օդի աղտոտումը ապրանով.

- խմելու ջրի որակը.

- վտանգավոր թափոնների աղբավայրերի շահագործում.

- շտապ նավթի արտահոսք;

- փոփոխված գենետիկական կառուցվածքով օրգանիզմներ:

Greenերմոցային էֆեկտ և կլիմայի փոփոխություն: XIX դարի վերջից: մինչ օրս մթնոլորտի ընդհանուր ջերմաստիճանի բարձրացման հստակ միտում կա: Անցած 100 տարիների ընթացքում այն աճել է 0,6 0 C- ով: Պատճառը մթնոլորտի սպեկտրալ թափանցիկության նվազումն է Երկրի մակերևույթից երկար ալիքների հետևի հառաքայրման համար, այսինքն `ջերմոցային էֆեկտի աճը: Houseերմոցային էֆեկտը ստեղծվում է գազերի `CO, CO 2, CH 4, NO x, CFCs (ֆլորֆտորածխածնային գազեր) և այլ նյութերի կոնցենտրացիայի ավելացումից, որոնք կոչվում են ջերմոցային գազեր: Համաժխարհային օդերևութաբանական ծառայության տվյալներով `ջերմոցային գազերի արտանետումների ներկա մակարդակում ընթացիկ դարում միջին համաժխարհային ջերմաստիճանը 10 տարվա ընթացքում կբարձրանա 0,25 0 C արագությամբ: Մինչև դարի վերջը, տարբեր սցենարների համաձայն (կախված որոշ միջոցառումների ընդունումից), այն կարող է տատանվել 1.5 -ից մինչև 40 ° C- ի սահմաններում: Հյուսիսային և միջին լայնություններում տաքացումը ավելի ուժեղ ազդեցություն կունենա, քան հասարակածում: Մոլորակի վրա տեղումների զգալի վերաբաշխում կլինի: Սառույցի հալման պատճառով Համաժխարհային օվկիանոսի մակարդակը 2050 թվականին կբարձրանա 30-40 սմ -ով, իսկ դարավերջին `60 -ից 100 սմ: Սա ջրհեղեղի վտանգ կստեղծի: Բևեռների և հասարակածի տարբեր ջերմաստիճանը մթնոլորտի շրջանառության հիմնական շարժիչ ուժն են: Բևեռների ավելի ուժեղ տաքացումը կթուլացնի այն: Սա կփոխի շրջանառության ամբողջ պատկերը և դրա հետ կապված ջերմության և խոնավության փոխանցումը, ինչը կբերի կլիմայի գլոբալ փոփոխությունների: Օզոնի շերտի քայքայում: 70 -ական թթ. XX դար կար գեկոյց ստրատոսֆերայում օզոնի տարածաբանային նվազումների մասին: Հատկապես նկատելի է դարձել Անտարկտիդայի ավելի քան 10 մլն կմ 2 մակերեսով սեզոնային բարձրագույն օզոնային անցքը, որտեղ հատկապես նկատելի է դարձել 80 -ականների օզոնի պարունակությունը: նվազել է գրեթե 50%-ով: Այլ, «թափառող» օզոնի անցքեր, չնայած ավելի փոքր չափերով և ոչ այդքան զգալի նվազումով, սկսեցին դիտվել ձմռանը և հյուսիսային կիսագնդում, հակացիկլոնային գոտիներում `Գրենլանդիայի, Հյուսիսային Կանադայի և

Յակուտիայի վրայով: Օգոնի կոնցենտրացիայի նվազման միջին տեմպը 1980 -ից 1995 թվականների ընթացքում: գնահատվում է տարեկան 0.5-0.7%: Օգոնի էկրանի թուլացումը ծայրահեղ վտանգավոր է բոլոր ցամաքային կենսաբանության համար, ներառյալ՝ մարդու առողջությունը, քանի որ օգոնային շերտը, որը գտնվում է ստրատոսֆերայում՝ մոտ 25 կմ բարձրության վրա, պաշտպանում է Երկիրը ծանր, կարն ալիքների ուլտրամանուշակագույն հառաքայրման ազդեցիկ ազդեցություններից: Արեգակից՝ կլանելով այն 99%-ով: Գիտնականների մեծամասնությունը հակված է մտածել օգոնային անցքերի սեխնածին ծագման մասին: Օգոնային վահանի հիմնական ֆայթայողը համարվում են մարդկանց կողմից սինթեզված միացությունները՝ ֆտորֆլուորածինային ածխաջրածինները (ֆրեոններ), որոնք օգտագործվում են սառնարաններում, հրդեհաշիջման միջոցներում, աերոզոլային վառեթերում: Ֆրեոններն անկայուն են, դրանք բարձրանում են ստրատոսֆերա, որտեղ էլ ֆայթայվում են՝ արտագատելով ատոմային ֆլուոր, որը ֆայթայում է օգոնը: Հնարավոր են նաև օգոնային կործանիչներ ստրատոսֆերա բերելու այլ եղանակներ. Ատոմային պայթյուններ, բարձրադիր գերձայնային ինֆրաթիոնների արտանետումներ, հրթիռների արձակումներ և այլն: մթնոլորտի և կլիմայի անկախ վիժվոթությունների մասին:

Համաշխարհային օվկիանոսի աղտոտումը:

Երկրի բնական ջրերի ժամանակակից դեգրադացիայի հիմնական պատճառը մարդածին աղտոտվածությունն է: Դրա հիմնական աղբյուրներն են.

- արդյունաբերական ձեռնարկություններից, տրանսպորտային միջոցներից կեղտաջրեր.
- ֆադաֆային ծառայություններից և այլ բնակավայրերից կեղտաջրեր.
- ոռոգման համակարգերի արտահոսք, դաշտերից և գյուղատնտեսական օբյեկտներից մակերեսային արտահոսք.
- մթնոլորտային տեղումներ, փոթորիկի արտահոսք և այլն:

Առավել վտանգավոր աղտոտիչները ներառում են ծանր մետաղների աղեր, ֆենոլներ, թունաֆինիկատներ և այլ օրգանական թունավորումներ, նավթամթերքներ, բակտերիաներով հագեցած կենսածին օրգանական նյութեր, սինթետիկ մակերեսային ախտիվ նյութեր (մակերեսային ախտիվ նյութեր) և այլ լվացող միջոցներ, հանֆային պարարտանյութեր: Հիպոտոլորտի աղտոտման մասշտաբը և արագությունը շատ ավելի բարձր են, քան այլ բնական միջավայրերում: Օվկիանոսները հսկայական դեպրեսիաներ են Երկրի տեղագրության մեջ: Theամաֆի մակերեսային ջրերից գործնականում բոլոր արտահոսքերը շտապում են այդ իջվածքներ: Համաշխարհային օվկիանոսներին տրվել է հսկա աղբավայրի դեր:

Անտառների ոչնչացում... Անտառները զբաղեցնում են ցամաքի մակերեսի մոտ 1/3 -ը: Անտառների մեծ մասը գտնվում է արևադարձային տարածքներում. Թայգան և անտառ -տունդրան կազմում են 32%,

բարեխառն գոտու խառը և թափաղ անտառները՝ 17%: Մուրակն ունի 30% փետտերև և 70% տերևաթափ անտառներ: Անտառները հսկայական բնապահպանական դեր են խաղում: Դրանք ազդում են մթնոլորտի գազի հավասարակշռության և կազմի, երկրի մակերևույթի ջրային և ջերմային ռեժիմի, ստորգետնյա և մակերեսային արտահոսքի վրա, ձևավորում և պահպանում են հողի ծածկույթը և կարգավորում են կենդանական աշխարհի առատությունն ու բազմազանությունը: Անտառածածկույթը կապված է նաև կլիմայի հետ և կայունացնում է կենսոլորտում դինամիկ հավասարակշռությունը: Անտառները արտադրող բույսերի ձևավորում են, տեխնիկական և բուժիչ հումքի աղբյուր, սննդամթերք:

Էկոլոգիական խնդիր մեր ժամանակների գլոբալ խնդիրներից մեկն է: Այն սերտորեն կապված է ռեսուրսների սակավության խնդրի հետ: բնապահպանական անվտանգություն և բնապահպանական ճգնաժամ: Բնապահպանական խնդրի լուծման ուղիներից մեկը «կայուն զարգացման» ուղին է, որն առաջարկվում է որպես մարդկային բազմազանության զարգացման հիմնական այլընտրանք:

Գլոբալ բնապահպանական խնդիրներ

- Երկրի կլիմայի փոփոխություն;
- օդի աղտոտվածություն;
- օզոնի շերտի ոչնչացում;
- ֆաղցրահամ ջրի պաշարների սպառումը և Համաշխարհային օվկիանոսի ջրերի աղտոտումը.
- հողի աղտոտում, հողի ծածկույթի ոչնչացում;
- կենսաբանական բազմազանության նվազում և այլն:

ԲՆԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ՈՉ ՌԱՑԻՈՆԱԿ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Անտառահատումները և հողային ռեսուրսների սպառումը կարող են վկայակոչվել որպես բնական պաշարների անկայուն օգտագործման արդյունքում շրջակա միջավայրի վատթարացման օրինակներ: Անտառահատման գործընթացն արտահայտվում է բնական բուսականության և, առաջին հերթին, անտառածածկ տարածքների կրճատմամբ: Ըստ որո՞ց գնահատականների՝ գյուղատնտեսության և անասնապահության առաջացման պահին 62 միլիոն կմ 2 հողատարածք ծածկված էր անտառներով՝ հազվի առեղնով թփերն ու ծածկերը՝ 75 միլիոն կմ 2, կամ նրա ամբողջ մակերևույթի 56 տոկոսը: 10 հազար տարի շարունակվող անտառահատումների արդյունքում դրանց մակերեսը նվազել է մինչև 40 մլն կմ 2, իսկ անտառների միջին ծածկույթը՝ մինչև 30%: Այսօր անտառահատումները շարունակվում են ավելի արագ տեմպերով: Տարեկան ֆանդվում է մոտ 100 հազ. կմ 2: Անտառները անհետանում են, երբ հողն ու արոտավայրերը հերկվում են, և անում է փայտանյութի բերքահավաք: Առանձնապես վտանգավոր իրավիճակ է ստեղծվել արևադարձային անտառային գոտում, առաջին հերթին այնպիսի երկրներում, ինչպիսիք են Բրազիլիան և Ֆիլիպինները: Ինդոնեզիա, Թաիլանդ: Հողի ֆայթայման

գործընթացների արդյունքում տարեկան մոտ 7 միլիոն հեկտար բերրի հողեր են հանվում գյուղատնտեսության համաշխարհային շրջանառությունից: Այս գործընթացի հիմնական պատճառներն են անող ուրբանիզացիան, ջրի և ֆանու էրոզիան, ինչպես նաև ֆիմիկան (ծանր մետաղներով աղտոտումը, ֆիմիկան միացությունները) և ֆիզիկական (հանֆարդյունաբերության, շինարարական և այլ աշխատանքների ժամանակ հողի ծածկույթի փայտումը) փայտումը: Հողի փայտման գործընթացը հասկալիքս ինտենսիվ է չորացած վայրերում, որոնք զբաղեցնում են մոտ 6 մլն կմ 2 և առավել բնորոշ են Ասիային և Աֆրիկային: Անապատացման հիմնական տարածքները տեղակայված են նաև չորային տարածքներում, որտեղ գյուղական բնակչության աճի բարձր տեմպերի պատճառով գերաբաժեցումը, անտառահատումները և սոռգվող սոռգելի գյուղատնտեսությունը հանգեցնում են մարդածին անապատացման (տարեկան 60 հազար կմ 2):

Կրթությունը և դաստիարակությունը դպրոցում

Կրտսեր դպրոցական տարիքը համարվում է անձի կայացման կարևորագույն փուլերից մեկը, որի ընթացքում տեղի է ունենում անհոգ մանկությունից անցում այնպիսի մի շրջանի, երբ անհրաժեշտություն է ծագում նոր դերեր կրել, պատասխանատու լինել, տարբեր պահանջներ իրականացնել: Արդի ժամանակաշրջանում դպրոցի կարևորագույն խնդիրներից է դառնում աշակերտների հանաչողական հետաքրքրությունների, նրանց ստեղծագործական մտածողության, ինֆնուրույն որոշումներ կայացնելու կարողությունների ձևավորումն ու զարգացումը:

Էկոլոգիական դաստիարակությունը և կրթությունը, գիտելիքների ստացումը, բնապահպանական մտածելակերպի, աշխարհայացքի ձևավորումը սկսվում է դպրոցից:

Սովորողը պետք է իմանա բնական պաշարների, դրանց անխնա օգտագործման վնասի մասին: Գաղափար ունենա բնական միջավայրի աղտոտման աղբյուրների, ֆիմիկան արտադրությունների վնասակար ազդեցությունների մասին:

Նպատակները.

- 1 նպաստել հասկանալու էկոլոգիայի հիմնախնդիրների էությունը
- 2 սովորողներին նախապատրաստել աշխարհայացքի ինֆնուրույն ընտրության
- 3 զարգացնել խնդիրները լուծելու ունակությունը

4 դաստիարակել ֆազաբացիական դիրքորոշում և պատասխանատվություն մարդկության և բնական միջավայրի նկատմամբ

Ննդիրները.

- 1 կրթական
- 2 զարգացնող
- 3 դաստիարակչական

Ուսուցումն ըստ ծրագրի հիմնվում է հետևյալ սկզբունքների վրա.

- ակնհայտության սկզբունք
- հասանելիության սկզբունք
- անընդհատության և հաջորդականության սկզբունք
- գիտակցության և ակտիվության սկզբունք
- կայունության սկզբունք
- հումանիզմի սկզբունք
- անհատական-անձնային մոտեցման սկզբունք

Ծրագրի հիմնում ընկած է առանձին թեմաների շուրջ դիտում – փորձ – հետազոտություն – եզրակացություն մոտեցումը, որն իրականացվում է ֆենարկումների, փորձերի կատարման և եզրակացություններ կատարելու, գիտական գրականությունից նյութեր ընտրելու, տեսաֆիլմերի դիտումների, ինտերնետից նոր ինֆորմացիա ստանալու և մշակելու, համապատասխան թեմայով ռեֆերատներ գրելու, պրեզենտացիաների, ուսումնական նյութերի ստեղծման, ուսումնական համվորդությունների միջոցով: Ուսուցումն է դարձվում սովորողների կողմից առաջադրված հարցերի ֆենարկմանը:

Միևնույն թեման ուսումնասիրվում է տարբեր տեսանկյուններից, միաժամանակ տարբեր առարկաների ուսուցիչների օգնությամբ, հաճախ՝ նույն դասաժամի ընթացքում: Արդյունքում սովորողը ամբողջական պատկերացում է ստանում տվյալ թեմայից:

Սովորողները տիրապետելով ՏՀՏ-ներին՝ դասապրոցեսում և գնահատման ժամանակ կիրառում են և համակարգիչը, և թվային ֆոտոխցիկը, և թվային ձայնագրիչը, և էլեկտրոնային գրատախտակը:

Միջավայրը

Միջավայրը – ՏՀՏ միջոցներով ապահովված դասարան, դպրոց, տուն, բակ, շրջակա տարածք, համայնք, ֆազաբ, բնություն

Կապը մյուս առարկաների հետ – ուսումնական նյութեր ստեղծելիս անհրաժեշտություն է առաջանում օգտագործել օտարալեզու գրականություն, դասերի ժամանակ տեսանյութերը հաճախ նույնպես լինում են օտար լեզուներով՝ ռուսերեն, անգլերեն: Այդ պատճառով կարևորվում և խրախուսվում է օտար լեզուների լավ իմացությունը և օգտագործումը: Էկոլոգիական տարբեր միջազգային մրցույթների ժամանակ, ոչ հայախոս միջավայրում սովորողները աշխատանքները ներկայացնում են օտար լեզուներով:

Էկոլոգիական շատ խնդիրներ, հասկապես սեխնաձին, անտրապոզեն խնդիրները հասկանալու և դրանց լուծումները առաջարկելու համար կարևոր է ֆիզիկայի, քիմիայի, կենսաբանության, աշխարհագրության իմացությունը, իսկ ՏՀՏ միջոցների կիրառման և ինտերնետի շնորհիվ սովորողը ստանում է տեղեկատվություն, ձեռք է բերում գիտելիքներ և հմտություններ, որոնք նա կարող է կիրառել էկոլոգիական նոր ուսումնական նյութեր պատրաստելիս, կյանքում:

Սովորողներին ուղղված պահանջներ

Սովորողները պետք է հիմնական դպրոցից ծանոթ լինեն էկոլոգիական խնդիրների հետ, փորձեն լուծել այնպիսի հիմնահարցեր, որոնք վերաբերվում է իրենց շրջապատին:

Կարողանան տեսնել, գնահատել, կանխել իրենց շրջապատում տեղի ունեցող բնապահպանական խախտումները, դպրոցում ձեռք բերած գիտելիքներն ու հմտությունները փոխանցեն ընտանիքի անդամներին և ընկերներին:

Բնապահպանական կրթությունը ոչ միայն գիտելիքների ձևավորում է, այլև գործնական կարողությունների զարգացում, իսկ ամենալավ միջոցը գործնական աշխատանքների կատարումն է՝ շարունակել ամենամյա ծառատունկը, թափոնների հավաքումը, դրանց երկրորդային մշակումն ու օգտագործումը, շրջապատի մաքրումը, համայնքային կառավարման մարմինների հետ կապերի հաստատումը:

Սովորողները իրագեկ լինեն օրգանական գյուղատնտեսության նշանակության մասին՝ Տեղական-սնունդաբերք – առողջ օրգանիզմ՝ կապը նիւտ պատկերացնելու համար: Կարևոր է բնապահպանական գիտելիքներով, երկրի պահպանությամբ մտահոգված նոր մտածելակերպով մարդու կայացման խնդիրը: Երկիրը պահպանելու խնդիրը պետք է լինի ապրելակերպ, մտածելակերպ: Անհրաժեշտություն է ծանոթանալ այլ երկրներում բնապահպանական խնդիրների լուծման եղանակների հետ:

Էկոլոգիական կրթությունը և էկոլոգիական մշակույթի դեռահասների դաստիարակությունը հասարակության առջև կանգնած գլխավոր խնդիրներից մեկն է: Որպեսզի խուսափենք էկոլոգիայի վրա անցանկալի ազդեցություններից, որպեսզի չարվեն էկոլոգիական սխալներ, որոնք վտանգավոր լինեն առողջության և կյանքի համար, ժամանակակից մարդը պետք է զինված լինի տարրական էկոլոգիական գիտելիքներով և նոր էկոլոգիական մտածողությամբ:

1. Ծրագիրը ուղղված է սովորողի բազմակողմանի զարգացմանը և դաստիարակությանը, նրա ինտելեկտի կատարելագործմանը, մտահորիզոնի ընդարձակմանը, դիտողականության, հետազոտական ունակությունների զարգացմանը: Զարգանում է խոսքի տարբեր ձևեր. երկխոսություն, նկարագրություն, բացատրություն, բնապահպանական պատմվածք և այլն: Տեսական և ակտիվ ուսման ձևերի համադրում /խաղ, գրույց, բանավեճ, ֆննարկում, արժավներ, էֆսկուրսիաներ, թրեյնինգներ, կլոր սեղաններ, ֆայլարժավներ, էկոլոգիական խորհրդարան, բնապահպանական ակցիաներ և այլն:

2. Ծրագիրը նպաստում է էկոլոգիական խնդրի կանխագուշակմանը և դրա հետևանքների վերացմանը հասարակության կյանքում: Պատասխանում է սովորողների ճանաչողական, ստեղծագործական, պրակտիկ պահանջներին: Անընդհատ էկոլոգիական կրթության և դաստիարակության համակարգի կարևոր օղակը հանդիսանում է շրջապատող աշխարհի մասին պատկերացումները և շատ կարևոր է, որ այդ պատկերացումները ներառեն բնության մեջ գոյություն ունեցող օրենքները և փոխադարձ կապերը, աշխարհի ամբողջականության, սեփական անձը որպես բնության մի մասի ընկալումը:

Բացի դրանից ծրագիրը նախատեսում է սովորողների գիտակցված մասնակցությունը բնապահպանական ակցիաներին:

Դասի կազմակերպումը

Հիմնական նյութը սովորողների կողմից յուրացվում է դասի ընթացքում: Դասի կազմակերպման հիմնական ձևերը տեսական և գործնական պարապմունքներն են: Համապատասխան թեման կարող է սրվել առարկայական առանձին մոդուլների միջոցով:

Սովորողները որպես առաջադրանքներ կատարում են ուսումնահետազոտական աշխատանքներ և ուսումնասիրություններ էկոլոգիական տարբեր թեմաներով:

Ուսուցման ձևերից են նաև արտադասարանական աշխատանքները, միջոցառումները, էֆսկուրսիաները և արժավների կազմակերպումը դեպի բնություն, հիպոթեզադրականներ, ջերմակայաններ, տարբեր արտադրական ձեռնարկություններ:

Ցուցահանդեսների և ակցիաների մասնակցություն և կազմակերպում:

Ուսումնական ճանապարհորդություններ

1. Այցելություն ՀՀ ազգային պարկեր՝ «Սևան» և «Դիլիջան»:Նպատակը — ծանոթանալ ազգային պարկի էկոհամակարգին, ուսումնասիրել ընդգրկող տարածքը, կատարել հետազոտական աշխատանք՝ համեմատելով «Սևան» և «Դիլիջան» ազգային պարկերը, առանձնացման պատճառները:

2. ՀՀ պետական արգելոցներ՝ Խոսրովի, Էրեբունու :Նպատակը — հետազոտել պահպանվող տեսակները, ուսումնասիրել տարածքների կանոնադրությունը՝ համապատասխան որի կարգավորվում է պահպանվող տարածքների գործունեությունը:

3. Ապարանի ջրամբար՝ նպատակը — իմանալ, թե ջրօգտագործման որ ոլորտին է ծառայում, գետային է, թե լճային, արդյոք կենդանական աշխարհի կա ջրամբարում, և ինչպիսին է նրա էկոլոգիական վիճակը:

4. Այցելել հանքարդյունաբերական ընկերություններ և հանքեր՝ նպատակը — պարզել ՀՀ ընդերքի ռեսուրսների շահագործման աստիճանը, հասկանալ այդ ընկերությունները կարողան՞ում են իրենց հասցրած վնասը փոխհատուցել և ի վերջո, դեռ ինչքա՞ն ժամանակ կարող ենք շահագործել այդ ռեսուրսներ: Արդյո՞ք մեր սերունդներին կայուն զարգացում կապահովվի:

5. ՀՀ սեյսմիկ կայան՝ նպատակը — Հայաստանը գտնվում է սեյսմիկ անկայուն տեղամասում, ինչպես են ազդում մեր երկրի մայր ապարների վրա ընդերքօգտագործման, տարբեր շինարարական աշխատանքները, Տարերային աղետների էկոլոգիական հետևանքները:

6. Հայաստանի հիդրոմետ կայան:Նպատակը — քերնոցային էֆֆեկտը, կլիմայի գլոբալ փոփոխությունը և Հայաստանը: Ինչպես են ազդում կլիմայական փոփոխությունները մեր երկրի կլիմայի և եղանակային պայմանների վրա:

8. Թափոններ վերամշակող ընկերություն:Նպատակը — ծանոթանալ վերամշակման մեխանիզմին, գիտակցել, որ երկրորդային վերամշակումը շատ կարևոր է էկոլոգիական աղտոտումներից խուսափելու համար, կատարել ստեղծական աշխատանք՝ առաջարկել սեփական մեխանիզմը այս կամ այն թափոնը վերամշակելու համար:

1. Շրջակա միջավայրի հանդեպ սպառողական վերաբերմունքը, գլոբալ էկոլոգիական հիմնախնդիրների՝ կլիմայի փոփոխության, կենսաբազմազանության կորստի, հողերի դեգրադացման և անապատացման, ջրային ռեսուրսների, մթնոլորտային օդի աղտոտման, ընդերքի անխնա շահագործման վերաբերյալ մակերեսային ընկալումը հետևանք են էկոլոգիական գիտելիքների և մշակույթի ցածր մակարդակի կամ բացակայության: Հետևաբար նոր էկոլոգիական մտածելակերպի ձևավորումը, հիմնված

բնության և հասարակության համատեղ զարգացման սկզբունքների վրա, անհնար է առանց համընդհանուր էկոլոգիական կրթության և դաստիարակության:

2. 2002 թվականին ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն կայացած «Ռիո+10» և 2012 թվականին Ռիո-Դե Ժանեյրոյում կայացած «Ռիո+20» կայուն զարգացման գագաթնաժողովների եզրափակիչ փաստաթղթերը և 2015 թվականի ՄԱԿ-ի Գլխավոր համաժողովի 70-րդ նստաժողովի կողմից ընդունված բանաձևը՝ «Վերափոխենք մեր աշխարհը. Մինչև 2030 թվականը կայուն զարգացման օրակարգ» համաշխարհային ծրագիրը, հատուկ նշանակություն են տալիս էկոլոգիական կրթության (այսուհետ՝ ԷԿ) որակի բարձրացմանը:

3. ԷԿ-ն անհատի կրթության, դաստիարակության և զարգացման անընդմեջ, բազմակողմանի և պարտադիր իրականացվող գործընթաց է՝ նպատակաուղղված շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեսական և գործնական գիտելիքների, հմտությունների, կարողությունների ձեռքբերմանը, ինչպես նաև արժեքային համակարգի և վարքագծի կողմնորոշմանն ու էկոլոգիական մշակույթի ձևավորմանը: 4. ԷԿ-ն տեսական գիտելիքից ու գիտագործնական ունակություններից գատ, նախ և առաջ, մոտեցում է, փիլիսոփայություն և գործիք՝ մարդու և բնության միջև կապը ընկալելու, հասկանալու, մեկնաբանելու և այդ ամենի հիման վրա շրջակա միջավայրի հանդեպ առանձին անհատների, մարդկանց խմբերի և ողջ հասարակության վարքագծի նոր մոդելներ մշակելու առումով:

5. Էկոլոգիական մշակույթը շրջակա միջավայրի հետ մարդկության կենսագործունեության ժառանգած փորձն է, որը նպաստում է առողջ կենսակերպին, երկրի կայուն սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը, կյանքի որակի բարելավմանը և էկոլոգիական անվտանգությանը: Հասարակության էկոլոգիական մշակույթի ձևավորումը պետության գերակա ուղղություններից է:

6. Հայաստանի Հանրապետությունը, որպես միջազգային հարաբերությունների լիիրավ սուբյեկտ, վավերացրել է մի շարք միջազգային բնապահպանական համաձայնագրեր (կոնվենցիաներ և դրանց արձանագրություններ), որոնցով ստանձնած միջազգային պարտավորությունների շրջանակներում և Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից ընդունված օրենքներում մեծ նշանակություն է արվում ԷԿ-ին և դաստիարակությանը:

7. Անընդմեջ էկոլոգիական և կայուն զարգացման կրթությունը Հայաստանի Հանրապետության կրթական համակարգի անբաժանելի մասն է: Համաձայն «էկոլոգիական կրթության և դաստիարակության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի՝ էկոլոգիական կրթությունը և դաստիարակությունը պարտադիր է կրթական համակարգի բոլոր մակարդակներում:

8. Էկոլոգիական կրթության և դաստիարակության զարգացման ռազմավարության (այսուհետ՝ Ռազմավարություն) անհրաժեշտությունը և հրատապությունը պայմանավորված է երկրում ստեղծված անբարենպաստ էկոլոգիական վիճակով, որի պայմաններում դիտվում է գգալի անհամապատասխանությունն տնտեսական աճի և շրջակա միջավայրի որակի միջև, որի պատճառներից մեկը հասարակական էկոլոգիական գիտակցության ու բնապահպանական վարվելաձևի խիստ ցածր մակարդակն է:

9. Հայաստանի Հանրապետությունում արդի կրթական բարեփոխումների պայմաններում անհրաժեշտ է կարևորել էԿ և դաստիարակության ռազմավարական նշանակությունը՝ բնակչության էկոլոգիական անվտանգության և անվտանգ տնտեսության զարգացման խնդրում, որպես ազգային անվտանգության կարևոր բաղադրիչի ապահովում՝ մարդու և բնության փոխհարաբերություններում:

10. Ռազմավարության մշակումը բխում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2017 թվականի հունիսի 19-ի N 646-Ս որոշման, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2017 թվականի հունվարի 12-ի N 122-Ն որոշման, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442-Ն որոշման պահանջներից:

11. Ռազմավարությունում ներկայացվում են Հայաստանի Հանրապետությունում էկոլոգիական կրթության և դաստիարակության առկա վիճակը, Ռազմավարության նպատակը և խնդիրները, դրանց լուծման համար անհրաժեշտ ֆազաֆազանության մշակման հիմնավորվածությունը, առաջարկվող հիմնական ուղղությունները, նախատեսվող գործողությունները և ակնկալվող արդյունքները:

Ներկայումս անհրաժեշտություն է առաջացել Երկիր մոլորակի ամբողջականության և հավասարակշռության վերաբերյալ աշխարհահայացֆ ունեցող ֆազաֆազու ձևավորումը, ով կգիտակցի որ հասարակության կայուն զարգացման համար պետք է բնական էկոհամակարգի կայունություն, տնտեսության համաչափ զարգացում, համապատասխան սոցիալական պայմանների ապահովում: Դրան կարելի է հասնել, եթե որպես գեներֆ օգտագործվի կրթությունը հանուն կայուն զարգացման, որը կապահովի մարդկային հասարակության գոյատևումը բնական պայմանների ու պաշարների արդյունավետ օգտագործումը շրջակա միջավայրի որակի պահպանումը: Այդ կերպ էկոլոգիական մտածելակերպը կդառնա կենսակերպ և մշակույթ: Բնապահպանական կրթության գլխավոր խնդիրը շրջակա միջավայրի բնապահպանությունն առնչվող հարցերի վերաբերյալ իրազեկության բարձրացումն է: Իրազեկության տեսանկյունից թիրախային խմբերը բազմազան են: Սակայն, դրանցից ամենակարևոր խմբերից են երեխաները, ֆանի որ նրանք են հանդիսանում երկրի ապագան կերտողները: Բնապահպանական տարբեր թեմաների անդրադառնալու միջավայր են հանդիսանում տարրական և

միջնակարգ դպրոցները, ինչպես նաև էկոակումբները: Որպես ԲԿ-ի արդյունավետ ուսուցման կարևոր մեթոդ համարում ենք դասարանային պարապմունքների գույգահեռ կրթական միջոցառումների, ներառյալ էֆուլուրսիաների, համբարների, դպրոցական խմբակների, շաբաթօրյակների, ծառատունկի և այլնի կազմակերպումը: Բարենպաստ եղանակին ուսուցիչը կարող է աշակերտների հետ ուսուցողական զբոսանք կատարել մոտակա գետ, լիճ, այգի, անտառ, գործարան կամ հանգավայր: Էֆուլուրսիաների դերը կարևորվում է նրանով, որ աշակերտներն ամրապնդելով ստացած տեսական գիտելիքները՝ ձեռք են բերում նաև գործնական կարողություններ և հմտություններ:Ներկայումս անհրաժեշտություն է առաջացել Երկիր մոլորակի ամբողջականության և հավասարակշռության վերաբերյալ աշխարհահայացք ունեցող ֆալաֆացու ձևավորումը, ով կգիտակցի որ հասարակության կայուն զարգացման համար պետք է բնական էկոհամակարգի կայունություն, տնտեսության համաչափ զարգացում, համապատասխան սոցիալական պայմանների ապահովում: Դրան կարելի է հասնել, եթե որպես գեներ օգտագործվի կրթությունը հանուն կայուն զարգացման, որը կապահովի մարդկային հասարակության գոյատևումը բնական պայմանների ու պաշարների արդյունավետ օգտագործումը շրջակա միջավայրի որակի պահպանումը: Այդ կերպ էկոլոգիական մտածելակերպը կդառնա կենսակերպ և մշակույթ:

Եզրակացություն

Էկոլոգիական կրթություն՝ անընդմեջ գործընթաց է՝ նպատակաուղղված անձին և ազգաբնակչությանը էկոլոգիական գիտելիքների ուսուցմանը, էկոլոգիական դաստիարակությանը, էկոլոգիական կուլտուրայի արմատավորմանը, բնապահպանության և բնօգտագործման բնագավառում նրանց ճիշտ և խելամիտ կողմնորոշմանը, ունակությունների դրսևորմանը և վարժագծի ձևավորմանը:

Էկոլոգիական դաստիարակություն՝ էկոլոգիական կուլտուրայի հիմքն ու անբաժանելի մասն է, շրջակա միջավայրի նկատմամբ բարոյագիտակցական վերաբերմունքի մակարդակի բարձրացմանը նպատակաուղղված անընդմեջ, համակարգված գործընթաց, որը հնարավորություն է տալիս փաղափարներին ձեռք բերել գիտելիքներ և կարողություններ, ձեռավորել հմտություններ և բացահայտել ունակություններ, դրսևորել բարոյական չափանիշներ և վարժագիծ՝ բնության հետ վտխերգործության ընթացքում:

Բնապահպանական կրթության գլխավոր խնդիրը շրջակա միջավայրի բնապահպանությանն առնչվող հարցերի վերաբերյալ իրազեկության բարձրացումն է: Իրազեկության տեսանկյունից թիրախային խմբերը բազմազան են: Սակայն, դրանցից ամենակարևոր խմբերից են երեխաները, ֆանի որ նրանք են հանդիսանում երկրի ապագան կերտողները: Բնապահպանական տարբեր թեմաների անդրադառնալու միջավայր են հանդիսանում տարրական և միջնակարգ դպրոցները, ինչպես նաև էկոակումբները:

Որպես ԲԿ-ի արդյունավետ ուսուցման կարևոր մեթոդ համարում ենք դասարանային պարապմունքների զուգահեռ կրթական միջոցառումների, ներառյալ էֆսիուրսիաների, ճամբարների, դպրոցական խմբակների, շաբաթօրյակների, ծառատունկի և այլնի կազմակերպումը: Բարենպաստ եղանակին ուսուցիչը կարող է աշակերտների հետ ուսուցողական զբոսանք կատարել մոտակա գետ, լիճ, այգի, անտառ, գործարան կամ հանձնավայր: Էֆսիուրսիաների դերը կարևորվում է նրանով, որ աշակերտներն ամրապնդելով ստացած տեսական գիտելիքները՝ ձեռք են բերում նաև գործնական կարողություններ և հմտություններ:

Գրականության ցանկ

- Գրիգորյան և այլոք « Էկոլոգիայի և բնության պահպանության հիմունքներ» 2010թ.
- Մ. Դավթյան «Շրջակա միջավայր և բնապահ
Wonderscience – Elementary science activities, 1997
- Մայիլյան Ռ.Ս. , Եղիազարյան Ս.Ս., Դավթյան Ն. Հ. 'Էկոլոգիա և բնապահպանության հիմունքներ'
Խ. Միրիմանյան, Բնության պահպանության հիմնական խնդիրները, 1979թ.
- Հայրունյան Կ. Ա., Գաբրիելյան Է. Յ., Դազարյան Վ. Օ. 'Հայկական ՍՍՀ Կարմիր Քիմիա'
Էներգախնայողություն, 'Ազգային լրագրում, Հայաստան' ԷՌՕԴԾ, 2006թ
- Ռ. Մարուխյան, Ա. Հովսեփյան 'Անձի էկոլոգիական կուլտուրան', 2005թ.
- 'Միտք սերմանելը նույնն է, թե ծառ տնկես ', բնապահպանական կրթության ձեռնարկ, 2007թ.
պանություն»»,2010թ.

Կայքեր`

<http://www.mskh.am>

<http://www.slideshare.net/mskh/ekologia-4293052>

<http://ecomanager.am/>

<http://gradaran.mskh.am/node/8640>

<http://gradaran.mskh.am/node/8630>